

ЕКО-ІННОВАЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ВІДХОДІВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В КОНТЕКСТІ ДОСВІДУ КРАЇН ЧЛЕНІВ ЄС

Тимчак В. С., аспірант кафедри менеджменту ЗЕД
Житомирського національного агроекологічного університету

Харчова промисловість є однією із найважливіших галузей агропромислового сектору економіки країни, яка вирішує питання забезпечення населення високоякісними харчовими продуктами та сировиною. Одним із основних завдань харчової промисловості є не тільки збільшення обсягу виробництва традиційних продовольчих товарів, а й стимулювання органічного виробництва сировини для потреб переробних підприємств. Згідно Закону України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» ст. 1 виробництво органічної продукції (сировини) - виробнича діяльність фізичних або юридичних осіб (у тому числі з вирощування та переробки), де під час такого виробництва виключається застосування хімічних добрив, пестицидів, генетично модифікованих організмів (ГМО), консервантів тощо, та на всіх етапах виробництва (вирощування, переробки) застосовуються методи, принципи та правила, визначені цим Законом для отримання натуральної (екологічно чистої) продукції, а також збереження та відновлення природних ресурсів [1, с. 3].

В сучасних умовах господарювання кормовиробництво сільськогосподарських підприємств повинно тісно взаємодіяти з підприємствами харчової промисловості, адже саме переробка відходів харчової промисловості є інноваційним резервом підвищення ефективності виробництва кормових ресурсів, який забезпечить

створення повноцінної, раціональної кормової бази з найменшими ресурсними затратами та зменшить екологічне навантаження на навколишнє середовище (рис. 1).

Кормову базу формують польове кормовиробництво (виросування кормових і зернофуражних культур), природні кормові угіддя (сіножаті і пасовища), а також відходи харчової промисловості. Одним із напрямів забезпечення органічного розвитку продукції тваринництва є використання кормів рослинного походження, які є відходами спиртового, пивоварного, крохмального, соковинного, цукрового виробництва, що повинне забезпечувати тваринництво достатньою кількістю якісних, збалансованих за вмістом поживних речовин кормів. Відходи підприємств харчової промисловості (жом, мелясу, сироватку), громадського харчування, а також харчові відходи населення використовують як корм для тварин. У кожній області ресурси кормів з відходів харчової промисловості мають свої особливості, і важливо їх раціональніше використовувати. Як і більшість відходів технологічного характеру, відходи швидко псуються під впливом мікроорганізмів, що ускладнює їх подальшу переробку з метою отримання харчових добавок, комбікормів для сільськогосподарських тварин і птиці, медичних препаратів тощо. Високоєфективним способом консервування відходів є сушіння [2, с.3], що є найбільш доцільним методом зберігання кондицій цінної сировини, який дозволяє залучати потужності переробних заводів у міжсезонний період. В сучасних умовах господарювання використання відходів харчової промисловості є інноваційним резервом підвищення ефективності харчової промисловості, яке забезпечить створення повноцінної, раціональної органічної продукції тваринництва з найменшими ресурсними затратами та зменшить екологічне навантаження на навколишнє середовище. Отже, впровадження інновацій у діяльність підприємств харчової промисловості створює необхідність обґрунтування поняття еко-інновації.

Вперше сутність поняття еко-інновації трактували Клод Фаслер та Пітер Джеймс у 1996 році, як процеси та продукція, що сприяє сталому розвитку [3, с. 225]. П. Джеймс у 1997 році уточнює поняття та визначає, що еко-інновації – це нові товари і послуги, які забезпечують бізнес-інтереси підприємств та суттєво знижують вплив на довкілля [4, с. 225]. Уряд Данії у книзі «Promoting Eco-efficient Technology – The Road to a Better Environment» (Сприяння еко-ефективним технологіям – шлях до поліпшення стану навколишнього середовища) визначає еко-інновації – це інновації, що ведуть до екологічно ефективних технологій. Під еко-технологією вважають

технології, які прямо чи опосередковано покращують стан навколишнього середовища та включають в себе технології для обмеження забруднення, екологічно чисту продукцію і виробничі процеси, ефективніше управління ресурсами та технологічні системи для зменшення впливу на навколишнє середовище [5].

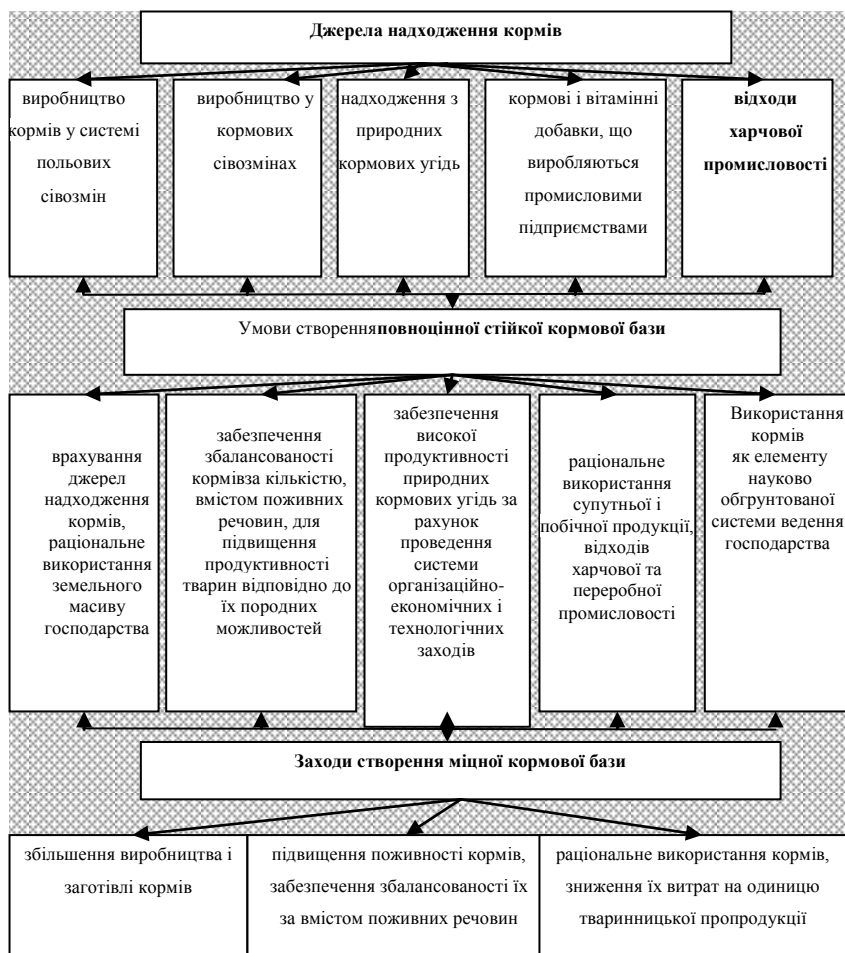

Рис. 1 Місце кормів з відходів харчової промисловості у системі виробництва кормів

Джерело: власні дослідження.

Екологічні інновації Андрєєва Н. вважає кінцевим результатом діяльності щодо створення і використання екологічно орієнтованих нововведень, реалізованих у вигляді вдосконалених або нових екологічних товарів (виробів або послуг), технологій їх виробництва, методів управління на всіх стадіях виробництва і збуту товарів, які сприяють розвитку і підвищенню соціально-економічної ефективності функціонування підприємств, забезпечення ресурсо-екологічної безпеки та охорони навколишнього середовища [6]. Савчук О. та Яворська Н. дослідили, що еко-інновації – це виробництво, асиміляція або експлуатація продукту, процесу виробництва, обслуговування, управління або бізнес-методу, що є новими для підприємства, і внаслідок чого впродовж всього свого життєвого циклу скорочується екологічний ризик, забруднення та інші негативні наслідки використання ресурсів, порівняно з відповідними альтернативами [7. с.107]. Еко-інновації з відходів харчової промисловості - це новостворені або вдосконалені конкурентоздатні технології та отримані на їхній основі нові харчові продукти, що істотно поліпшують структуру та якість харчової продукції які не завдають шкоди природньому середовищі та позитивно впливають на стан здоров'я споживачів. Впровадження еко- інновацій у харчовій промисловості є пріоритетним завданням, оскільки від його вирішення залежать конкурентоспроможність вітчизняних продовольчих товарів на світовому і національному продовольчих ринках, міжнародне визнання і підтримання на перспективу іміджу країни як надійного експортера якісних і безпечних харчових продуктів та інтеграції з ЄС.

Політика країн Європейського Союзу у сфері еко-інновацій супроводжується низкою заходів в рамках програми СІР (підтримка енергоефективності та еко-інновацій) Європейської Комісії, а також майже в усіх напрямках діяльності структурних фондів (табл.1). Згідно з даними банку HSBC, загальний обсяг коштів на здійснення комплексу заходів зі стимулювання розвитку еко- інновацій та екологічно чистої промисловості складає близько половини трильйона доларів [8, с.39].

Споживачі зацікавлені в розвитку екополітики задля насичення ринку екологічно чистою продукцією та покращення стану довкілля. За визначенням міжнародної організації GEN (Global Ecolabelling Network, Глобальна Мережа Екологічного Маркування), екологічно чистою вважається продукція, яка протягом усього життєвого циклу не завдає шкоди здоров'ю людини та навколишнього природного середовища. Екологічно чисті продукти пов'язані з безпекою їх вживання, а органічні продукти — також і з оздоровчими властивостями.

Таблиця 1

Комплекс заходів країн ЄС у сфері еко-інновацій

Вид	Заходи
Ринкові інструменти	Фіскальні заходи (наприклад, податок на енергоресурси, податок на використовувані ресурси, податок на викиди вуглецю, податкові пільги на НДДКР). Системи торгівлі квотами на викиди
Нормативні та регулятивні інструменти	Стандарти і нормативи в енергетиці (у тому числі технічні норми, вимоги щодо енергозбереження) Дозволи і заборони. Правила землекористування. Системи управління екосистемами, застосування еко-маркування та інших інструментів "м'якої" стандартизації
Підтримка інноваційної діяльності	Фінансові схеми (позики і кредити). Субсидії (наприклад, субсидування поновлюваних джерел енергії). Фонди венчурного капіталу. Програми бізнес-інкубаторів. Консалтингові бізнес-послуги. Еко-кластери (пов'язані з розробкою еко-інновацій та наданням підтримки в реалізації еко-інноваційних рішень в існуючих кластерах)
Зміцнення потенціалу та обмін досвідом	Професійна підготовка (зміцнення потенціалу підприємств з питань екологічної ефективності). Внесення змін у навчальні програми
Стратегічне планування	Перспективні оцінки (форсайт) наслідків зміни клімату Територіальне стратегічне планування

Джерело: узагальнено автором на основі [9].

Підприємства аграрного сектору економіки мають невикористаний конкурентний потенціал на ринках ЄС і зацікавлені в розвитку співпраці з Євросоюзом, зокрема, щодо запровадження європейських технологій виробництва і переробки сільськогосподарської продукції з відходів харчової промисловості; впровадження інноваційних технологій у виробництво; постачання на європейський ринок високоякісних продуктів харчування тваринного походження; створення спільних підприємств по переробці сільськогосподарської сировини тощо. Для України в контексті зростання ефективності спільної аграрної політики Євросоюзу все більшої актуальності набуває вирішення проблем відповідності стандартів безпеки та якості продуктів харчування вимогам СОТ та їх гармонізація із законами, нормативами й стандартами ЄС, адже країни Європейського союзу є основними ринками збуту органічної продукції

і для асоціації з ЄС, дуже важливим і необхідним є діяльність підприємств направленої на підтримку ініціатив та заходів щодо розвитку екологічно чистих інновацій в Україні. Українським виробникам органічної продукції необхідно дотримуватись практик та іноземного досвіду реалізації й просування різноманітної органічної продукції на українському ринку. В Україні в 2005 році для сприяння розвитку органічної продукції створено Федерацію органічного руху, метою якої є об'єднання зусиль виробників, наукових та учбових закладів, переробних й інших підприємств зацікавлених у виробництві і поширенні здорової, безпечної для споживачів продукції, при вирощуванні та переробці якої, враховувалось дбайливе ставлення до землі, дюдей та до природи. Запровадження еко-інновацій сприятиме не тільки збереженню довкілля, але й розвитку внутрішнього та експортного ринку органічних продуктів.

Список літератури

1. Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/425-18>

2. Екологічний енергоресурсозберігаючий спосіб сушіння рідкої пивної дробини: пат. 99124 Україна : МПК А23К 1/06 (2006.01) / М. В. Гладій, В. С. Тимчак, В. П. Славов, В. Г. Кебко, М. Г. Порхун, А. В. Дідківський. – № 201410531; заявл. 26.09.2014 ; опубл. 25.05.2015, Бюл. № 10. – 6 с.

3. Fussler, C. & P. James, 1996; Driving Eco-Innovation: A Breakthrough Discipline for Innovation and Sustainability, Pitman Publishing : London. – 364 p.

4. James, P., 1997; 'The Sustainability Circle: a new tool for product development and design', Journal of Sustainable Product Design 2: 52:57.

5. OECD (2007 c), Trends in Environmental Finance in Eastern Europe, Caucasus and Central Asia, OECD, Paris.

6. Андреева Н.Н. Экологические инновации и инвестиции: сущность, системология, специфика взаимодействия и управления/ Н.Н. Андреева, Е.Н. Мартынюк// Сучасні пробле-ми економічної теорії і практики// Вісник Хмельницького національного університету: наук. журнал. – Сер.: Економічні науки. – Хмельницький: Вид-во ХНУ. – 2011. – №2, т. 2. – С. 205-209.

7. Савчук О. Я. Концептуальні підходи до уточнення поняття «еко-інновації» / О.Я.Савчук, Н.П.Яворська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип.22.4. – с. 106-113.

8. Інноваційна політика: Європейський досвід та рекомендації

для України.Електронний ресурс: Режим доступу-
file:///C:/Users/Adm/Downloads/Innovatsiyi%20v%20Ukr%20Yevropeysk
yy%20dosvid%20ta%20rekomendats%20dlya%20Ukr%20(3).pdf

9. UNIDO (2012), Promoting Innovative Industries and
Technologies for a Sustainable Future in the Europe and NMS Region:
Compendium of Background Papers. Vienna: UNIDO